

Zápis

z obhajoby dizertační práce paní PhDr. Olgy Richterové

ze dne 22. 11. 2017

Téma práce: *Od slovesa ke jménu a předložkám. Departicipiální formy v češtině: forma, funkce, konkurence.*

Přítomní: doc. RNDr. Vladimír Petkevič, CSc.; prof. PhDr. František Čermák, DrSc.; doc. Mirjam Friedová, Ph.D.; prof. PhDr. Jana Hoffmannová, DrSc.; doc. PhDr. Klára Osolsobě, Dr.; doc. PhDr. Božena Bednaříková, Ph.D.; RNDr. Hana Skoumalová, Ph.D.; prof. PhDr. Jarmila Panevová, DrSc.

Průběh obhajoby:

Předseda komise doc. RNDr. Vladimír Petkevič, CSc., zahájil obhajobu a představil kandidátku přítomným, poté představil komisi.

Poté školitel prof. PhDr. František Čermák představil doktorandku a seznámil komisi s průběhem jejího studia a s její dizertační prací. Přednesl také závěry svého posudku.

Kandidátka seznámila přítomné se svou dizertační prací. Úvodem informovala o průběhu svého šestiletého výzkumu a svých dosavadních publikacích, které s dizertací souvisejí. Vysvětlila také výběr tématu, které považuje za velmi zajímavé, ale nedostatečně prozkoumané, tudíž skýtající nové příležitosti k objevování. Téma své dizertační práce označila za velmi široké a obsáhlé, protože se dotýká mnoha jazykových rovin a oblastí (charakteristika slovních druhů, homogenita různých typů textu apod.). Kandidátka se musela vyrovnat i s otázkou, jak správně definovat víceslovné jednotky, s nimiž pracovala. Zkoumané formy jsou různě frekventované a mohou nabývat různých funkcí, které bylo třeba popsat. Uvedla několik příkladů, na nichž tyto funkce demonstrovala. Kandidátka také zdůraznila velký vliv typu textu a upozornila na limity morfologického značkování korpusů, jež nebylo možné pro danou výzkumnou otázku spolehlivě využít (slovnědruhové označení různých forem neodpovídalo jejich skutečnému zařazení). Kandidátka při své práci využila i nový nástroj p-kolokace, který jí umožnil nahlédnout na daný problém z pohledu proximity (blízkosti vzájemných prvků víceslovných jednotek) i obligatornosti (míry exkluzivity, s níž se dané jednotky vyskytují spolu). Díky tomu mohla určit míru obecnosti užití výrazu na základě kolokací a identifikovat departicipiální kandidáty prepozicionalizace (např. *týkající se, související s*). Závěrem přítomné informovala o tom, že ve výzkumu využila i kontrastivní pohled na základě překladů daných forem v paralelním korpusu, které také poukázaly na obdobné případy v angličtině a němčině.

prof. Hoffmannová: Proč do šestice těch nejúspěšnějších kandidátů prepozicionalizace nebyla zahrnuta forma *vedoucí*? Je to kvůli množství autosémantických kolokátů? Domnívám se, že v určitém typu textu (ADM, LAW) se blíží slovům *související s* apod.

Odpověď: To bylo dáno metodologií. Tato forma se v textově specifické analýze neprojevila tak výrazně, takže propadla sítím, ale možná jsem uplatnila zbytečně přísná kritéria, s odstupem bych ji zařadila.

Diskuse:

doc. Bednaříková: Kandidátka si skutečně vybrala zajímavé téma, protože jde o přechodový jev. Podobně jako doc. Friedová jsem se zaměřila především na teoretickou část, začnu slovo tvorbou, kde jste vyšla z jedné interpretace M. Dokulila, ale on jich má víc a je třeba to zohlednit, může to měnit interpretaci, abyste nepodávala zkreslené informace. Doporučuji se podívat na práce M. Komárka (Příspěvky k české morfologii) nebo druhý díl Mluvnice češtiny, případně nahlédnout do jiných slovanských jazyků a podívat se na konverzi.

Odpověď: Velice děkuji za podněty, podívám se na to.

prof. Panevová: Jsem ráda, že jste nepostulovala, že kandidáti na předložky prošli plnou gramatikalizací, protože jde o jev přechodový. U některých výrazů jsme si na víceslovné předložky zvykli (*s ohledem na* apod.), ale toto je hodně daleko a těžko by se s tím současná syntax vypořádala.

Odpověď: Děkuji, ano, ovšem myslím si, že sémantika nabízí jakýsi nástin cesty, kterou ty výrazy procházejí.

dr. Skoumalová: Musím komentovat limity značkování. Z některých tabulek je vidět, že nejde o tagger, ale že s těmito výrazy nepočítá ani slovník, tudíž se ve značkování nemohou projevit. Ještě mě zaujala formulace „a jiné“; chápu to tak, že byste chtěla, aby tyto výrazy byly značkovány ještě jinak než jako adjektiva či substantiva?

Odpověď: Chápu, děkuji za poznámku, uvědomuji si, že značkování vychází ze slovníku. Kladu si otázku, zda by nestálo za to v nejasných případech zavést kategorii „jiné“, aby zařazení pod mylnou kategorii nemátlo vědce, který by si to zapomněl ověřit.

dr. Skoumalová: V tom by mohl pomoci treebank, který jste ale ještě neměla k dispozici (syntaktické značkování je až v korpusu SYN2015).

doc. Osolsobě: Přidala bych se k poznámce dr. Skoumalové. Vyšlo vám z toho pracovního výzkumu, která slova by měla být v další verzi morfologického slovníku značkována jako substantiva? Jsem přesvědčená o tom, že to je otevřená skupina, ale můžeme v rámci toho udělat nějakou dělicí čáru? Když bude slovo značkováno jako substantivum, tak se problémy s desambiguací znásobí, protože nám přibudou čtyři rody (např. *lyžující ve významu lyžař*).

Vyhlášení výsledků tajného hlasování:

Komise navrhla udělit titul doktor (Ph.D.).

Zapsala: Lucie Chlumská

Podpisy dvou členů komise:

doc. RNDr. Vladimír Petkevič, CSc., předseda komise

RNDr. Hana Skoumalová, Ph.D., komisařka